

Sygn. akt I C 839/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 grudnia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSO Bożena Chłopecka

po rozpoznaniu 31 grudnia 2021 r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **D. R.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę i ustalenie

I. zasądza od (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz D. R. kwotę 83.976,78 zł (osiemdziesiąt trzy tysiące dziewięćset siedemdziesiąt sześć złotych siedemdziesiąt osiem groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od:

- kwoty 43.137,79 zł od dnia 08 września 2017 roku do dnia zapłaty;

- kwoty 35.838,99 zł od dnia 12 sierpnia 2021 roku do dnia zapłaty;

II. ustala, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 04 lipca 2008 roku zawarta pomiędzy powódką D. R. a (...) S.A. z siedzibą w W. jest nieważna,

III. zasądza od (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powódki D. R. kwotę 156.429,71 zł (sto pięćdziesiąt sześć tysięcy czterysta dwadzieścia dziewięć złotych 71/100) oraz kwotę 128.708,58 CHF (sto dwadzieścia osiem tysięcy siedemset osiem franków szwajcarskich 58/100) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od wskazanych kwot od dnia 19 stycznia 2021 roku do dnia zapłaty;

IV. oddała powództwo w pozostałej części;

V. ustala, że pozwany (...) S.A. w W. ponosi w całości koszty postępowania w sprawie, z tym, że ich rozliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt: IC 839/18

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 lipca 2017 roku powódka D. R. domagała się zasądzenia od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. kwoty 48.137,79 zł wraz z odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty (żądanie odnośnie umowy kredytu z dnia 30 listopada 2006 roku nr (...)) oraz kwoty 178.003,77 zł wraz z odsetkami za opóźnienie od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty (żądanie odnośnie umowy kredytu z dnia 04 lipca 2008 roku nr (...)).

Ponadto strona powodowa wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Uzasadniając żądanie pozwu powódka wskazała, że w jej ocenie zawarte pomiędzy stronami umowy kredytu zawierają postanowienia, które należy uznać za niedozwolone stosownie do art. 385¹ § 1 k.c. Dotyczy to w szczególności

postanowień zawartych w § 7 ust. 1, § 10, § 11 ust. 4 oraz § 3 ust. 3 umowy kredytu, § 1 ust.8. Strona powodowa podniosła przy tym, że powołane postanowienia umów kredytu nie zostały z nią indywidualnie uzgodnione i nie podlegały negocjacjom, ponieważ kwestionowane postanowienia wprowadzono do umowy przy użyciu wzorca umowy przygotowanego przez Bank. Powódka nie miała zatem rzeczywistego wpływu na treść przedmiotowych klauzul, nie były one także przedmiotem indywidualnych ustaleń czy też rozmów. Ponadto powódka wskazała, że wskazane wyżej postanowienia są sprzeczne z dobrymi obyczajami, które rażąco naruszają jej interesy. Wynika to w szczególności z faktu, że pozwany przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem CHF poprzez wyznaczanie w tabelach kursowych kursu sprzedaży i kupna franka szwajcarskiego oraz wartości spreadu walutowego. Pozwanemu została tym samym pozostawiona dowolność w zakresie wyboru kryteriów ustalania kursu CHF w swoich tabelach kursowych, a przez to kształtowania wysokości zobowiązań powódki której kredyty waloryzowane były kursem CHF. Niewiedza co do wysokości wymagalnych rat kredytu sprawiła, powódka była w tym zakresie zdana wyłącznie na arbitralne decyzje Banku /pозew wraz z uzasadnieniem – k. 2-29/.

W odpowiedzi na pozew z dnia 9 października 2017 roku pozwany (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powódki zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Pozwany nie zgodził się z argumentacją pozwu wskazując, że umowy zawarte z powódką nie zawierają postanowień skutkujących zaktualizowaniem się przesłanek art. 385¹ § 1 k.c., ani nieważnością postanowień umów czy całych umów. Pozwany podniósł także zarzut przedawnienia roszczenia w całości. W jego ocenie, zarzut naruszenia odpowiedzialności kontraktowej przez pozwanego nie został wykazany przez powódkę. Bank zaprzeczył jakoby nienależycie wykonywał swoje obowiązki /odpowieź na pozew – k. 140-186/.

Postanowieniem z dnia 30 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie na podstawie art. 15 zzs² ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 374 ze zm.) odebrał od pełnomocników stron stanowiska na piśmie przed zamknięciem rozprawy i wydaniem wyroku na posiedzeniu niejawnym /postanowienie k. 735/.

W piśmie z dnia 1 czerwca 2021 roku pozwany (...) S.A. przedstawił swoje stanowisko w sprawie /pismo k. 738-749/.

Strona powodowa w piśmie z dnia 1 czerwca 2021 r. ostatecznie zmodyfikowała żądanie dochodzone pozwem i wniosła o:

I. odnośnie umowy kredytu z dnia 30 listopada 2006 roku o nr (...):

1. zasądzenie od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powódki D. R. kwoty 83 976,78 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od następujących kwot:

- 48.137, 79 zł od dnia doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty,

- 35.838, 99 zł od dnia doręczenia odpisu niniejszego pisma stronie pozwanej do dnia zapłaty ,

(jako żądanie główne zwrotu spłaconego kredytu w PLN w wysokości 83 97678 zł tj. spłaconej nadwyżki ponad otrzymany od strony pozwanej kapitał z umowy kredytu i jednocześnie części z uiszczonej raty kredytu w dniu 10 marca 2010r. w PLN kapitał w łącznej wysokości 267.189 08 zł) jako żądanie główne pozwu z tytułu nieważności umowy kredytu;

ewentualnie w przypadku nieuwzględnienia zarzutu nieważności w/w umowy kredytu powódka wniosła o:

2) zasądzenie od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.

na rzecz powódki D. R. kwoty 48.137,79 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia niniejszego pozwu do dnia zapłaty (jako żądanie ewentualne zapłaty nadwyżki ponad kwoty należne stronie pozwanej, obliczone bez zastosowania waloryzacji za okres od dnia 04 czerwca 2007 roku do dnia 10 marca 2010 roku uznając,

iż kredyt został udzielony w PLN dnia 30 listopada 2006 roku w wysokości 276.000 zł bez powiązania z kursem CHF, płatnym w 240 miesięcznych ratach, z oprocentowaniem obowiązującym zgodnie z zaświadczeniem strony pozwanej z dnia 11 kwietnia 2017 roku dołączonym do pozwu, a spłata pierwszej raty nastąpiła w dniu 2 lutego 2007 roku;

II. odnośnie umowy o kredyt z dnia 4 lipca 2008 roku o nr (...):

1. ustalenie, że umowa nr (...) o Kredyt Hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF, zawarta dnia 04 lipca 2008 r. we W., pomiędzy powódką D. H. – R., a (...) Bankiem Spółka Akcyjna z siedzibą w W. (obecnie (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W.), jest nieważna - jako żądanie główne pozwu;

2. zasądzenie od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powódki D. R. kwoty 156.429,71 zł) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia niniejszego pozwu do dnia zapłaty (jako żądanie główne zwrotu spłaconego kredytu w PLN w wysokości 156.429,71 zł tj. całości uiszczonych rat w PLN kredytu (kapitał + odsetki) w PLN za okres od dnia 02.09.2008 r. do dnia 02.09.2011 r. jako żądanie główne pozwu z tytułu nieważności umowy kredytu;

3. zasądzenie od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powódki D. R. kwoty 128.708,58 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia niniejszego pozwu do dnia zapłaty (jako żądanie główne zwrotu spłaconego kredytu w CHF w wysokości 128.708,58 CHF tj. całości uiszczonych rat w CHF kredytu (kapitał + odsetki) w PLN za okres od dnia 03.10.2011 r. do dnia 23.11.2020 r. jako żądanie główne pozwu z tytułu nieważności umowy kredytu)

ewentualnie w przypadku nieuwzględnienia zarzutu nieważności w/w umowy kredytu powódka wniosła o:

4. zasądzenie od strony pozwanej (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. na rzecz powódki D. R. kwoty 182.616,03 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia doręczenia niniejszego pozwu do dnia zapłaty (jako żądanie ewentualne zapłaty nadwyżki ponad kwoty należne stronie pozwanej, obliczone bez zastosowania waloryzacji za okres od dnia 02 września 2008 roku do dnia 20 marca 2017 roku uznając, iż kredyt został udzielony w PLN dnia 4 lipca 2008 roku w wysokości 822.126,20 zł bez powiązania z kursem CHF, płatnym w 360 miesięcznych ratach, z oprocentowaniem obowiązującym zgodnie z zaświadczeniem strony pozwanej z dnia 11 kwietnia 2017 roku dołączonym do pozwu, a spłata pierwszej raty nastąpiła w dniu 2 września 2008 roku.

Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powódki kosztów sądowych wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych i opłatą skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł /pismo procesowe powódki k. 751-759/.

Pozwany podtrzymał swoje stanowisko w sprawie / pismo k. 766-790.

Postanowieniem z dnia 31 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zamknął rozprawę /postanowienie k. 829/.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 27 listopada 2006 roku powódka D. R. zwróciła się do (...) S.A. z siedzibą w W. z wnioskiem o udzielenie kredytu z przeznaczeniem na konsolidację. Wnioskodawczyni wyraziła wolę powzięcia kredytu na kwotę 276.000,00 zł w walucie CHF. Wnioskowany okres spłaty kredytu oznaczono na 20 lat. Powódka wskazała w treści rzeczowego wniosku, iż jest zainteresowana systemem spłaty równych rat kapitałowo-odsetkowych płatnych na 2 dzień każdego miesiąca. Powódka w dacie złożenia wniosku posiadała wykształcenie wyższe oraz wskazała, że jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę w spółce akcyjnej (sektor bankowość, finanse i ubezpieczenia) z miesięcznym wynagrodzeniem brutto w wysokości 8000 zł /**dowód:** wniosek o udzielenie kredytu z dnia 27 listopada 2006 roku k. 290-292/.

Decyzją kredytową z dnia 30 listopada 2006 roku Bank wyraził zgodę na zawarcie z powódką D. R. umowy kredytu w łącznej kwocie 276.000,00 zł wyrażonej w walucie waloryzacji CHF /**dowód:** decyzja kredytowa k. 299/.

W dniu 30 listopada 2006 roku w W. D. R. zawarła z Bankiem umowę o kredyt hipoteczny konsolidacyjny dla osób fizycznych „(...) waloryzowany kursem CHF na kwotę 276.000,00 zł. Waluta waloryzacji kredytu została określona, jako CHF. Okres kredytowania oznaczono na 240 miesięcy, tj. od dnia zawarcia umowy do dnia 2 listopada 2026 roku. Oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym, w dniu zawarcia umowy wynosiło 4,46 %. Cel powziętego kredytu stanowiło refinansowanie odnawialnego kredytu konsumpcyjnego udzielonego w dniu 10 marca 2003 roku na podstawie umowy nr (...) przez (...), refinansowanie kredytu hipotecznego udzielonego w dniu 18 lipca 2007 roku na podstawie umowy nr (...) przez (...) Bank S.A., refinansowanie karty kredytowej (...) wydanej przez (...) Bank S.A., refinansowanie pożyczki nr (...) udzielonej w dniu 22 lipca 2005 roku przez (...) Bank (...) S.A., nieokreślony cel konsumpcyjny.

Na mocy umowy kredytobiorczyni złożyła oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty 552.000 zł (§4). Wypłata kredytu miała nastąpić w 5 transzach zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy.

W § 7 ust. 1 umowy wskazano, że „(...) udziela Kredytobiorcy, na jego wniosek, Kredytu hipotecznego przeznaczonego na cel określony w § 1 ust. 1, zwanego dalej Kredytem, w kwocie określonej w § 1 ust. 2, waloryzowanego kursem kupna waluty CHF wg tabeli kursowej (...) Banku S.A. Kwota kredytu wyrażona w CHF walucie jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia Kredytu”. Uruchomienie kredytu miało nastąpić po: 1) podpisaniu umowy kredytu; 2) uiszczeniu przez kredytobiorcę wpłaty z tytułu prowizji, określonej w § 9; 3) ustanowieniu prawnych zabezpieczeń spłaty kredytu określonych w umowie kredytu; 4) złożeniu pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji przez ewentualnych poręczycieli; 5) po spełnieniu dodatkowych warunków określonych w § 4 ust.2 (§ 8 ust. 1 umowy kredytu).

§ 10 ust. 2 umowy wskazywał, iż wysokość zmiennej stopy procentowej, o której mowa w ust. 1, ustalona została jako stawka bazowa LIBOR 3M z dnia 2006 października 30 wynosząca 1,86 % powiększona o stałą w całym okresie kredytowania marżę (...) w wysokości 2,60%. Ust. 4 powołanego paragrafu wskazywał, że zmiany w wysokości oprocentowania kredytu (...) dokona najpóźniej piątego dnia roboczego miesiąca następującego po miesiącu, w którym dokonana została zmiana stawki bazowej.

Zgodnie z § 11 ust. 4 „Raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50”. W § 13 ust. 5 zapisano, że „Wcześniejsza spłata całości Kredytu lub raty kapitałowo odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym na dzień i godzinę spłaty.” Zgodnie z § 16 ust. 3: „Z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/od wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności (...) z tytułu Umowy kredytowej, (...) dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa” / **dowód:** umowa kredytu k. 33-40/.

W okresie od 2 lutego 2007 roku do dnia 10 marca 2010 roku powódka D. R. - uiściła na rzecz pozwanego Banku kwotę 359.976,78 zł – tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych /**dowód:** zaświadczenia k. 55-63/.

Z kolei w dniu 10 czerwca 2008 roku D. R. zwróciła się ponownie do Banku o udzielenie kredytu hipotecznego (...) walutowy, celem sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego, w kwocie 822.219 zł. Jako walutę kredytu wskazano franka szwajcarskiego (CHF). Wnioskowany okres spłaty kredytu oznaczono na 360 miesięcy. System spłaty określono jako równe raty kapitałowo-odsetkowe, płatne do 2 dnia każdego miesiąca kalendarzowego. Powódka w dacie złożenia wniosku posiadała wykształcenie wyższe oraz wskazała, że jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę w spółce akcyjnej (sektor IT, usługi, handel i sprzedaż). Jednocześnie wnioskodawczyni oświadczyła, iż w chwili obecnej nie prowadzi żadnej działalności gospodarczej / **dowód:** wniosek o udzielenie kredytu k. 302-305/.

Decyzją kredytową nr (...) Bank wyraził zgodę na udzielenie powódce kredytu w wysokości 822.186,20 zł, w celu finansowania przedpłat na poczet budowy i zakupu od dewelopera lokalu mieszkalnego nr (...) wraz z prawem wyłącznego korzystania z miejsc postojowych numer (...) i (...), położonego w miejscowości B., budynek (...) (kwota 567.920 zł), refinansowanie poniesionych nakładów własnych (kwota 2000 zł), finansowanie kosztów okołokredytowych (kwota 63.392,52 zł) oraz finansowanie składki ubezpieczenia Pakiet Bezpieczna Spłata za okres pierwszych dwóch lat (kwota 11.351,68 zł) /**dowód:** decyzja kredytowa k. 312-313/.

W dniu 4 lipca 2008 roku powódka D. R. zawarła z pozwanym Bankiem umowę kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem CHF. Kwota udzielonego kredytu wyniosła 822.186,20 zł, zaś okres kredytowania 360 miesięcy poczynając od dnia zawarcia umowy do dnia 2 lipca 2038 roku. W § 1 ust. 3A umowy kredytu wskazano, iż kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 19 czerwca 2008 roku, według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banku S.A. wynosi 404.121,99 CHF. Kwota ta ma charakter informacyjny i nie stanowi zobowiązania Banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu może być różna od podanej w niniejszym punkcie. Jako cel powziętego kredytu oznaczono: finansowanie przedpłat na poczet budowy i zakupu od dewelopera lokalu mieszkalnego nr (...) wraz z prawem wyłącznego korzystania z miejsc postojowych numer (...) i (...), położonego w miejscowości B., budynek (...) (kwota 567.920 zł), refinansowanie poniesionych nakładów własnych (kwota 2000 zł), finansowanie kosztów okołokredytowych (kwota 63.392,52 zł) oraz finansowanie składki ubezpieczenia Pakiet Bezpieczna Spłata za okres pierwszych dwóch lat (kwota 11.351,68 zł).

Na mocy § 3 umowy kredytu ustanowiono prawne zabezpieczenia kredytu w postaci: 1) hipoteki kaucyjnej do kwoty 1.233.279,30 zł ustanowionej na nieruchomości określonej w §2 i wpisana do KW (...) 3) ubezpieczenie niskiego wkładu własnego w (...) S.A., 6) prawne zabezpieczenie kredytu na okres przejściowy do czasu przedłożenia w Banku odpisu księgi wieczystej nieruchomości potwierdzającego prawomocny wpis hipoteki, o której mowa powyżej, ustanowionej na rzecz Banku, tj. ubezpieczenie spłaty kredytu w (...) S.A. i (...) S.A., na okres przejściowy określony powyżej, weksel własny in blanco poręczony przez M. K.. Wypłata przyznanej kwoty kredytu miała nastąpić na rachunek Inwestora prowadzony w (...) S.A. I O/W. (567.920 zł), zaś pozostałe kwoty na zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy

(§ 5 umowy kredytu). Uruchomienie kredytu miało nastąpić po spełnieniu następujących warunków: 1) podpisaniu umowy kredytu; 2) uiszczeniu przez kredytobiorców wpłaty z tytułu prowizji i opłat określonych w § 1 umowy; 3) ustanowieniu prawnych zabezpieczeń spłaty kredytu określonych w umowie kredytu; 4) złożeniu pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji przez ewentualnych poręczycieli; 5) po spełnieniu dodatkowych warunków określonych w umowie kredytu (§ 7 ust. 1 umowy kredytu). Zgodnie z § 10 ust. 1 i 2 umowy kredytu kredytobiorczyni zobowiązuje się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie, w ratach kapitałowo-odsetkowych, w terminach i kwotach zawartych w Harmonogramie spłat, stanowiącym załącznik nr 1 i integralną część umowy. Harmonogram spłat sporządzany jest w CHF. Na mocy ust. 5 rzeczonego paragrafu raty kapitałowo-odsetkowe podlegają płaceniu w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży z Tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50. Jednocześnie strony ustaliły, iż wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej, a także spłata przekraczająca wysokość raty powoduje, że kwota spłaty jest przeliczana po kursie sprzedaży CHF z Tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującym na dzień i godzinę spłaty (§ 12 ust. 5 umowy kredytu).

Zgodnie z treścią § 15 ust. 4 umowy kredytu z chwilą wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego/od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności Banku z tytułu umowy kredytowej, Bank dokonuje przeliczenia wierzytelności na złote po kursie sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego lub wytoczenia powództwa /**dowód:** umowa kredytu k. 64-72/.

W okresie od 2 lipca 2008 roku do dnia 3 września 2011 roku powódka uiściła na rzecz pozwanego Banku kwotę 156.429,71 zł oraz od dnia 3 października 2011 roku do dnia 23 listopada 2020 roku kwotę 128.708,58 CHF – tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych /**dowód:** zaświadczenie k. 98-123, 700-702/.

D. R. ma 47 lat. Posiada wykształcenie wyższe, jest z zawodu ekonomistą. Powódka motywowała chęć zaciągnięcia kredytu zaspokojeniem jej potrzeb mieszkaniowych. Pozwany przygotował umowę w oparciu o własne standardowe formularze z naniesionymi elementami indywidualnymi w postaci: wysokości kredytu, okresu kredytowania, danych osobistych klientów, danych nieruchomości kredytowanej i stanowiącej zabezpieczenie. Kredytobiorczyni nie miała możliwości ingerencji w treść przygotowanej umowy, a także nie miała możliwości negocjowania jakiegokolwiek z jej zapisów. Kredytobiorczyni nie uzyskała również informacji związanych ze znaczeniem samej istoty umowy, ryzyka – w tym ryzyka walutowego i stopy procentowej – oraz związanych z nimi konsekwencjami. Powódka nie otrzymała wcześniej projektu umów kredytu w celu zapoznania się z nimi. Z treścią umów zapoznała się dopiero w chwili jej podpisania /**dowód:** zeznania powódki k. 733-734/.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o wyżej wskazane dokumenty, których prawdziwość i autentyczność nie była kwestionowana przez strony w toku postępowania, nie budzą one także wątpliwości Sądu. Pozostałe dokumenty przedkładane przez strony, które nie zostały przywołane powyżej, ostatecznie nie miały istotnego znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy.

Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd oparł się także na wyjaśnieniach powódki przesłuchanej w charakterze strony (k. 733-734).

Nie uszło uwadze Sądu to, że przesłuchanie stron jest de facto dowodem wyłącznie posiłkowym, tym niemniej w niektórych wypadkach może się on okazać dowodem wręcz kluczowym dla odtworzenia istotnych z punktu widzenia rozstrzygnięcia okoliczności. W niniejszej sprawie powodowie zrelacjonowali przebieg zdarzeń związanych z zawarciem umowy kredytu. Sąd uznał zeznania powodów za wiarygodne w całości. Z przesłuchania powódki wynika jednoznacznie, iż nie negocjowała zapisów umów oraz że pozostawała w przekonaniu, że produkt, który bank jej oferuje, jest produktem bezpiecznym.

Czyniąc ustalenia faktyczne, Sąd uwzględnił także zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia strony, którym przeciwnik nie przeczył w trybie art. 230 k.p.c.

Zeznania przesłuchanego w sprawie świadka M. D. (k. 661) – pracownika pozwanego banku, dotyczyły ogólnych założeń procedur udzielania kredytów hipotecznych obowiązujących w banku w 2006 i 2008 roku oraz okoliczności związanych z wykonywaniem spornej umowy, co jednak było bez znaczenia zarówno dla oceny ważności umowy łączącej strony, jak i dla oceny ewentualnego niedozwolonego charakteru niektórych jej postanowień.

Sąd poczynił również pewne ustalenia na podstawie opinii biegłego z zakresu rachunkowości i finansów, tj. co do wysokości rat należnych pozwanemu obliczonych z pominięciem bezskutecznych klauzul indeksacyjnych. Co prawda dowód ten nie był kluczowym z przyczyn, dla których powództwo uwzględniono - sporne umowy okazały się nieważne - co eliminowało potrzebę ustalania ewentualnej wysokości rat z pominięciem klauzul niedozwolonych, niemniej jednak strona powodowa podtrzymywała ten wniosek na wypadek nieuwzględnienia roszczenia głównego celem wykazania wysokości roszczenia ewentualnego, a sąd nie przesądzając o powodzeniu roszczenia głównego przed zgromadzeniem całego materiału dowodowego, postanowił dowód ten przeprowadzić.

Jeśli chodzi o pozostałe wnioski dowodowe, w tym wywiady, artykuły prasowe, będące jedynie wyrazem oceny ich autorów – Sąd potraktował jedynie jako wyraz poglądów wzmacniających argumentację stron postępowania – nie były one bowiem istotne dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy. Sąd nie poczynił ustaleń faktycznych w oparciu o pozostałe, niewymienione a przedłożone przez strony dokumenty, pisemne analizy ekonomiczne i raporty, które stanowiły dokumenty prywatne przedstawiające stanowiska stron je składających do akt sprawy, nie zawierały natomiast wiążącej Sąd rozpoznający niniejszą sprawę wykładni przepisów prawa, dotyczyły kwestii niezwiązanych z tą konkretną umową kredytową, a zatem nie stanowiły w niniejszej sprawie faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia (art. 227 k.p.c.).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (Dz. U. z 2019 r., poz. 2357) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust. 1). Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje i warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust. 2).

Jak z powyższego wynika, umowa kredytu jest umową nazwaną. Definicja tej umowy wskazuje, że jest ona umową dwustronnie zobowiązującą. Z jednej strony bank zobowiązany jest do udzielenia kredytu, a potem uprawniony do uzyskania spłaty oddanej do dyspozycji kredytobiorcy kwoty. Z drugiej kredytobiorca ma prawo domagać się od banku wypłaty kredytu, a potem obciąża go obowiązkiem zwrotu oddanej do jego dyspozycji kwoty. Wobec nałożenia na kredytobiorcę obowiązku zapłacenia bankowi odsetek oraz prowizji, które mają charakter wynagrodzenia za korzystanie ze środków pieniężnych banku, umowa kredytu jest odpłatna. Jest też umową konsensualną, to znaczy dochodzi do skutku w wyniku samego uzgodnienia przez strony jej podstawowych postanowień. Przedmiotem kredytu musi być określona kwota pieniężna. W umowie muszą być też określone zasady spłaty sumy kredytu. Jak się przyjmuje w literaturze, kredyt bankowy to stosunek ekonomiczny pomiędzy bankiem a kredytobiorcą, którego istota polega na dostarczeniu przez bank określonej kwoty środków pieniężnych kredytobiorcy, pod warunkiem jej późniejszego zwrotu wraz z wynagrodzeniem dla banku w postaci odsetek, prowizji i opłat manipulacyjnych (tak R. Sikorski (red.), Prawo Bankowe. Komentarz, wyd. 1, Warszawa 2015 i cytowani przez niego Z. Ofiarski, Prawo bankowe, teza 1 do art. 69; W. Srokosz, Udzielanie, s. 217).

Ugruntowany jest pogląd, że o nieważności czynności prawnej decyduje jej treść lub cel (tak P. Machnikowski, komentarz do art. 58 k.c., wydawnictwo SIP Legalis). Tak też ujął to Sąd Najwyższy w uchwale z 12 października 2001 roku (III CZP 55/01, Lex nr 49101), w której czytamy, że art. 58 k.c. dotyczy tylko zgodności z ustawą i zasadami współżycia społecznego treści oraz celu czynności prawnej. Powyższe przesądza o tym, że oceniając ważność czynności prawnej, nie można przypisywać dominującego znaczenia ani okolicznościom poprzedzającym zawarcie umowy, ani sposobowi jej wykonania. W konsekwencji nie miało znaczenia czy kurs stosowany przez Bank przy przeliczeniach do wyliczania kolejnych rat w okresie objętym sporem, był kursem rynkowym, gdyż o ważności umowy orzeka się oceniając jej treść i cel z daty zawarcia umowy, a nie sposób jej faktycznego wykonania.

Przechodząc do bezpośredniej oceny podniesionego przez powódkę zarzutu nieważności umów, należy stwierdzić, że sprzeczne z istotą każdej umowy jest uzgodnienie przez strony, że o zakresie obowiązków jednej z nich zadecyduje na zasadzie swobodnego uznania druga strona w toku wykonywania umowy. Tak właśnie, w ocenie Sądu, stało się w przypadku spornych kontraktów. Umowy nakładały na kredytobiorców obowiązek spłaty kredytu wraz z odsetkami, opłatami i prowizjami. W związku z tym, że strony uzgodniły, że zawierają umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, tj. do franka szwajcarskiego, zgodnie z postanowieniami umów kredytobiorczyni przyjęła na siebie spłatę kwoty kredytu w CHF ustaloną w złotych polskich z zastosowaniem podwójnej indeksacji do waluty obcej (§ 1 ust. 3 w zw. z § 12 ust. 5 umowy). W przypadku określenia wysokości świadczenia w wyniku waloryzacji należy przyjąć, że miernik wartości służący tejże waloryzacji powinien być określany w sposób precyzyjny, tzn. taki, aby możliwe było jego obiektywne oznaczenie. W przeciwnym razie nie zostanie spełniony wymóg oznaczoności świadczenia.

Pozostawienie jednej ze stron możliwości swobodnego kształtowania wskaźnika waloryzacji skutkowałoby w istocie brakiem określenia wysokości świadczenia, a zatem brakiem uzgodnienia tego elementu umowy.

Wysokość świadczenia kredytobiorcy została określona w ten sposób, że kwotę kredytu przeliczano najpierw ze złotych na franki szwajcarskie, po kursie wskazanym przez Bank, uzyskując równowartość kredytu wyrażoną w walucie obcej. Następnie – już bezpośrednio w celu określenia każdej kolejnej raty – przeliczano wskazywaną przez Bank kwotę w CHF na złotówki po kursach ustalanych przez kredytodawcę w jego tabeli kursów. Wskazania wymaga, że umowa nie przewidywała żadnych ograniczeń w określaniu przez Bank kursów w tabelach kursów obowiązujących w Banku. Wbrew sugestiom pozwanego z umów nie wynikało, że kurs z tabel Banku ma być rynkowy, sprawiedliwy, czy rozsądny. Przepisy prawa także nie nakładały na pozwanego jakichkolwiek ograniczeń w tej mierze. Prawo nie zakazywało pozwanemu tworzenia dowolnej ilości tabel kursów walut obcych i zamieszczania w nich kursów uznanych za właściwe przez Bank. Z umów nie wynikało również, aby kurs waluty wpisywany do tabeli kursów obowiązującej w Banku w dniu przeliczania całej kwoty kredytu na CHF, a następnie w dniu spłaty każdej kolejnej raty, musiał przybrać wartość rynkową albo jakąkolwiek wartość możliwą do ustalenia i przewidzenia przez drugą stronę umowy. Umowy i regulamin nie przewidywały żadnych kryteriów, wedle których miały być ustalony kurs w tabeli. W ocenie Sądu bez znaczenia dla rozstrzygnięcia był opis zawarty w treści pism procesowych pozwanego Banku, czy w zeznaniach świadka, w jaki sposób Bank dokonywał określania kursów wpisywanych następnie do tabeli obowiązującej w Banku. Żadne ograniczenia swobody kształtowania kursu nie wynikały bowiem z umowy, zatem stosowanie jakichkolwiek praktyk w określaniu kursu waluty było swobodną decyzją pozwanego jako kredytodawcy i w każdej chwili mogło być dowolnie zmienione.

Podkreślić zatem należy, że ani umowy stron, ani przepisy prawa, nie ograniczały pozwanego w możliwości prowadzenia różnych tabel kursów wymiany walut. Wiedzą powszechnie dostępną jest, że banki prowadzą inne tabele dla obrotu gotówkowego i bezgotówkowego. Nie ma żadnych przeszkód, aby tabele kursów w banku były prowadzone oddzielnie dla wymiany walut z udziałem konsumentów i oddzielnie dla wymiany walut z udziałem przedsiębiorców. Każdy bank, zatem również pozwany, może prowadzić oddzielną tabelę kursów wymiany walut dla potrzeb rozliczeń kredytów walutowych. Nie znajdowało oparcia w rzeczywistości zapatrywanie, że tabele kursów walut banków nie mogą być kształtowane dowolnie, gdyż są ustalane dla wszystkich transakcji wykonywanych przez bank, a co za tym idzie jakiegokolwiek jednostronne i arbitralne ustalanie kursów eliminowałoby możliwość efektywnego uczestnictwa banku w obrocie walutowym. Nie ma żadnych prawnych ani faktycznych przeszkód, pomijając swobodę w ustalaniu dowolnej ilości tabel dla różnych potrzeb, aby bank w przypadku uznania za potrzebne dokonał transakcji po kursach innych niż wskazane w jego własnych tabelach, co zresztą staje się faktem przy każdej transakcji dokonywanej z udziałem banku na znaczną kwotę waluty obcej. Oddzielną kwestią jest nadto, że pomimo działania na konkurencyjnym rynku inne kursy wymiany walut stosują podmioty, których podstawowa działalność polega na wymianie walut, a inne te, dla których taka wymiana to tylko dodatkowa działalność. Te pierwsze faktycznie liczą się z konkurencją i dostosowują się do sytuacji rynkowej. Inaczej jest z podmiotami, a do takich należą banki, dla których obrót walutami stanowi margines działalności. Ostatnio wymienione podmioty mogą znacznie swobodniej kształtować stosowane przez nie kursy walut, gdyż ich globalna rentowność zależy od tego w niewielkim stopniu.

Świadczenie może być ustalone w ten sposób, że umowa wskazuje obiektywne podstawy do jego określenia. Tak jednak w przypadku przedmiotowych umów nie było. Kontrakty podpisane przez strony nie określały podstaw określenia świadczenia kredytobiorcy. Kredytodawca mógł zatem dwukrotnie, w aspekcie kształtowania kursu, wpływać w sposób dowolny na wysokość świadczenia kredytobiorcy. Pierwszy raz po wypłacie kredytu przeliczając kwotę udzielonego kredytu na CHF po kursie ustalonym przez siebie, zaś drugi przy ustalaniu wysokości poszczególnych rat. Zgodnie z brzmieniem umów wysokość każdej raty kredytu powinna wynikać z przemnożenia pewnej sumy wyrażonej w CHF przez ustaloną dowolnie przez jedną ze stron (bank) wielkość (kurs waluty). Wynik takiego mnożenia – czyli wysokość świadczenia – zależy zatem od swobodnego, niczym nieograniczonego, uznania jednej ze stron umowy, czyli Banku. Było to oczywiście sprzeczne z naturą każdej umowy, która polega na czytelnym ustaleniu obowiązków stron, w sposób przez nie uprzednio uzgodniony.

Ponadto nie podlegało wątpliwości Sądu, że zapisy umów podpisanych przez strony w zakresie wysokości świadczenia kredytobiorcy były tak sformułowane, że nie pozwalały ustalić konkretnej wysokości rat, w jakich kredyt powinien być spłacany. Należało zgodzić się ze stanowiskiem powódki, że sporna umowa w istocie nie określała zasad spłaty kredytu, lecz pozostawiła uznaniu jednej ze stron, tj. Banku, wskazanie wysokości rat, w których kredyt miał zostać zwrócony. Powyższe pozostaje bowiem nierozzerwalnie związane ze wskazanym w dotychczasowych rozważaniach swobodnym ustalaniu przez bank wysokości przysługującego mu świadczenia, w postaci jednostkowych spłat rat zaciągniętych przez powódkę kredytów.

Brak określenia dokładnej i ściśle sprecyzowanej wysokości świadczenia kredytobiorcy, przesądzał o sprzeczności treści umowy z art. 353¹ k.c. i art. 69 prawa bankowego. Zgodnie z ostatnim z wymienionych przepisów umowa o kredyt powinna w szczególności określać obowiązek zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu, a co za tym idzie wysokość rat, w których kredyt ma być spłacony. Tego wymogu oceniane umowy nie spełniały. Warto w tym miejscu powołać się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, tj. m.in. wyrok z 1 kwietnia 2011 roku (III CSK 206/10, Legalis nr 419249), w uzasadnieniu którego podniesiono, że jeśli świadczenie nie jest oznaczone, zobowiązanie nie istnieje. SN stwierdził nadto, że do istotnych elementów stosunku zobowiązaniowego należy obowiązek świadczenia, natomiast samo świadczenie jest jedynie realizacją tego obowiązku. Świadczenie musi być oznaczone, gdyż oznaczenie świadczenia w połączeniu z oznaczeniem sposobu zachowania się dłużnika pozwala na ustalenie treści stosunku zobowiązaniowego. Jeśli świadczenie nie zostanie oznaczone, nie można mówić o istnieniu zobowiązania ze względu na brak istotnego elementu stosunku zobowiązaniowego. Podobnie wypowiedział się SN w postanowieniu z 17 stycznia 2003 roku, III CZP 82/02, w którym stwierdził, że jeżeli brakujące essentialia negotii uzupełnił w umowie sam Bank, to składając swoje oświadczenie woli kredytobiorcy nie objęli nim tych istotnych postanowień umowy i skoro nigdy nie wyrazili na to zgody, nie doszło do zawarcia umowy o kredyt. Przywołane orzeczenie dotyczyło niewpisania w dacie zawarcia umowy do jej treści kwoty udzielanego kredytu, która następnie została dopisana przez bank. W okolicznościach niniejszej sprawy strony uzgodniły kwoty kredytów i wpisały je do umów. Nie doszło natomiast do uzgodnienia wysokości świadczenia kredytobiorcy. Brak określenia tego świadczenia wynikał z pozostawienia Bankowi swobody w określaniu kursów waluty, do której kredyt był indeksowany i nieokreśleniu wysokości części kapitałowej w poszczególnych ratach, co de facto uniemożliwiało wyliczenie wysokości każdej z rat. Umowy stron były zatem dotknięte brakiem sprecyzowania treści świadczenia kredytobiorcy, a tym samym treści stosunku zobowiązaniowego.

Należy również wskazać, że zawarte przez powódkę z pozwanym Bankiem umowy, nie ograniczały w żaden sposób działania mechanizmu indeksacji w przypadku naliczania rat. Dopuszczały zatem sytuacje, że bank oddając do dyspozycji kredytobiorczyni określone kwoty, może otrzymać w zamian zwrot kwot kilkukrotnie większych lub mniejszych, co staje się faktem przy kilkukrotnym wzroście lub spadku kursu waluty obcej, w porównaniu do kursu z dnia wypłacenia kredytu. Zważyć w konsekwencji należy, że umowach o takiej treści w oczywisty sposób nie udaje się sprostać ustawowemu wymogowi oddania do dyspozycji kredytobiorcy i zwrotu bankowi tej samej kwoty kredytu.

Instytucja indeksacji walutowej w umowie kredytu bankowego służyć ma przede wszystkim utrzymywaniu wartości świadczeń w czasie, gdyż kredyt to zwykle umowa długoterminowa. Znacząca zmiana siły nabywczej pieniądza może bowiem prowadzić do pokrzywdzenia jednej ze stron stosunku obligacyjnego. Zabezpieczeniu się przed tym ryzykiem służy przewidziana w art. 358¹ § 2 k.c. możliwość stosowania tzw. umownych klauzul waloryzacyjnych (zob. Komentarz do k.c. pod red. Konrada Osajdy, teza 4. do art. 358¹ k.c.). W okolicznościach niniejszej sprawy chodzić może zatem o zmianę siły nabywczej waluty kredytu, czyli złotego polskiego. Prawidłowo i zgodnie z prawem dobrany miernik wartości powinien być tego rodzaju, aby w odniesieniu do stanu gospodarki pozwalał utrzymać wartość kwoty kredytu, która pozostaje do spłaty na realnym poziomie. Trudno uznać, że indeksowanie kredytu złotowego do waluty, która zmienia kurs w oderwaniu od realnego stanu polskiej gospodarki, spełnia funkcje, jakim ma służyć waloryzacja umowna. Wskazać w tym miejscu należy, że w latach poprzedzających zawarcie umowy, a zwłaszcza w okresie po jej podpisaniu, relacje franka szwajcarskiego do złotego odrywały się od realnych zmian w polskiej gospodarce. W czasie, kiedy waluta CHF zdrożała w relacji do złotówki dwukrotnie, żadnego porównywalnego wzrostu cen nie odnotowano na polskim rynku nieruchomości, wysokości cen innych produktów, płac, czy innego wskaźnika krajowej gospodarki.

Indeksacja w wersji zastosowanej w przedmiotowej umowie nie spełniała zatem swojej podstawowej funkcji. Jej instrumentalne użycie niezmiernie do realizacji celu, któremu ta instytucja ma służyć, nie zasługiwało zatem na ochronę.

Stosownie do art. 58 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (§1). Nieważna jest także czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (§2). Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (§3).

W świetle okoliczności niniejszej sprawy Sąd nie miał wątpliwości, że bez omówionych w dotychczasowych rozważaniach postanowień o umożliwieniu kredytodawcy kształtowania wedle jego woli, w trakcie wykonywania umów, wysokości świadczenia kredytobiorcy, a zwłaszcza bez klauzuli indeksacyjnej, sporne umowy nie zostałyby zawarte. Były one zatem w całości nieważne. W tym miejscu warto przywołać słuszne zapatrywanie, że choć ograniczenia swobody umów obowiązują z mocy prawa, to faktycznie nie wywołają skutku prawnego, jeśli żadna ze stron umowy jej nie zakwestionuje. W konsekwencji np. kontrakt sprzeczny z ustawą może zostać zawarty i być wykonywany tak długo, jak obie strony się na to godzą i żadna nie wystąpi do sądu o stwierdzenie nieważności tej umowy ze względu na naruszenie art. 353¹ k.c. (zob. Komentarz do k.c. pod red. Konrada Osajdy, teza 38. do art. 353¹). Wynika stąd, że wieloletnie wykonywanie przez strony spornych umów, nie stanowiło przeszkody do badania ich ważności i ostatecznie ustalenia, że były one nieważne.

Podsumowując należało uznać, że umowy zawarte przez powódkę D. R. z pozwanym Bankiem były nieważne z uwagi na dwie ich istotne wady prawne. Po pierwsze w umowach brak było określenia wysokości świadczenia, do spełniania którego zobowiązany był kredytobiorca, nie określono kwot rat, w których miał być spłacany kredyt, ani obiektywnego i weryfikowalnego sposobu ich ustalenia. Po wtóre treść umów była sprzeczna z art. 69 prawa bankowego w tym aspekcie, że zastosowany w umowach sposób indeksacji powodował, że kredytobiorczyni mogła być – i w okolicznościach tej sprawy była – zobowiązana do zwrócenia bankowi kwoty innej niż kwoty przekazanych jej wcześniej kredytów.

Niezależnie od poczynionych wyżej ustaleń, Sąd postanowił dodatkowo odnieść się do zarzutu strony powodowej w przedmiocie abuzywności klauzul waloryzacyjnych, znajdujących się w zawartych przez strony umowach kredytu.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§2) Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym kto się na to powołuje (§4).

Na wstępie niniejszych rozważań wskazać należy, iż zdaniem sądu, status powódki jako konsumentki, nie powinien budzić wątpliwości. Zgodnie z art. 22¹ k.c. i zawartej w nim definicji legalnej konsumenta, w stosunkach cywilnoprawnych za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Bez wątpienia powódka jest osobą fizyczną, która dokonała z pozwanym Bankiem – przedsiębiorcą, czynności prawnej polegającej na zawarciu stosunku obligacyjnego w postaci umów kredytu. Z kolei cel kredytu, określony w rzeczonych umowach, jednoznacznie

wskazuje, iż zaciągnięcie kredytu nie wiązało się bezpośrednio ani z działalnością gospodarczą, ani z działalnością zawodową powódki.

Z art. 58 § 1 k.c. wynika, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba, że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Zaś z § 3 tegoż artykułu wynika, że jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

Tym samym określone przez powódkę żądanie ustalenia nieważności umowy znajduje swą podstawę prawną w treści przepisu art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powódka może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. występuje wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa; niepewność ta powinna być obiektywna, tj. zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko subiektywna, tj. według odczucia powoda. Interes ten należy rozumieć jako potrzebę wprowadzenia jasności co do konkretnego prawa lub stosunku prawnego – w celu ochrony przed groźącym naruszeniem sfery uprawnień powoda. Rozstrzygnięcie w kwestii ustalenia ważności lub nieważności umowy w sposób definitywny przesądzi o sytuacji prawnej strony powodowej, gdyż usunie wątpliwość co do obowiązku świadczenia na rzecz strony pozwanej. Ustalenie nieważności umowy kredytu w sposób kategoryczny przesądzi o wzajemnych rozliczeniach dotyczących umowy kredytu. Orzecznictwo jednoznacznie opowiada się za możliwością ustalenia, w oparciu o art. 189 k.p.c., istnienia lub nieistnienia wierzytelności. I tak na przykład w orzeczeniu Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2005r., sygn. akt V CK 704/04, Sąd Najwyższy przyjął, że powód ma interes prawny w żądaniu ustalenia, iż dług pieniężny wygasł na skutek potrącenia. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Poznaniu „interes prawny zachodzi, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę ich prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości”.

Interes prawny będąc materialno-prawną przesłanką powództwa o ustalenie, badany jest przez Sąd z urzędu, a ustalenie jego braku skutkuje oddaleniem powództwa wprost bez analizy żądania powoda pod kątem merytorycznym. Zgodnie z ogólną zasadą wynikającą z art. 6 k.c. powód powinien wykazać istnienie po jego stronie interesu prawnego.

Odnosząc powyższe rozważania do poczynionych w sprawie ustaleń Sąd doszedł do przekonania, że powódka ma interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie.

Działanie banku było sprzeczne z dobrym obyczajami, polegało na zatajeniu przed konsumentką istotnych informacji, dostępnych dla banku, które pozwoliłyby konsumentce na podjęcie świadomej i rozważnej decyzji, na nieprzedstawieniu rzetelnych symulacji wykazujących wpływ wzrostu kursu franka na wysokość zobowiązań powódki i realny koszt kredytu. Bank nie zaproponował przy tym żadnych mechanizmów, które ograniczałyby ryzyko walutowe, uwzględniając słuszne interesy obu stron umowy. Bank wykorzystał swoją przewagę informacyjną a także zaufanie, jakim konsumenci w Polsce obdarzali w tamtym czasie banki.

Każdy wzrost kursu CHF w relacji do PLN w stosunku do kursu z dnia przeliczenia kursem kupna wypłaconych środków pieniężnych powodował podwyższenie podstawy oprocentowania kredytu, zwiększając wysokość odsetkowej części raty, a także skutkowało uiszczeniem w kapitałowej części raty ukrytego oprocentowania w postaci różnicy kursowej (zwyczajki kursu). W efekcie nawet przy niskiej stawce LIBOR i niskiej prowizji, kredyt ten był niezwykle korzystny dla banku, co uwidaczniają dane o wysokości spłaty dokonanej przez powodów. Spełniona jest wobec tego także ostatnia przesłanka w postaci rażącego naruszenia interesów konsumenta.

Sporna umowa kredytu jest nieważna, ponieważ abuzywne są jej postanowienia określające główny przedmiot umowy. W świetle przepisów Kodeksu cywilnego nie może zostać uznany za ważny kontrakt, w którym nie osiągnięto konsensusu co do elementów przedmiotowo istotnych umowy. Taką samą wadą obarczony jest kontrakt, którego essentialia negotii zostały określone w postanowieniach, które Sąd uznaje za niedozwolone postanowienia umowne,

niewyrażone jasnym i zrozumiałym językiem (nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny) w rozumieniu omówionych powyżej przepisów dyrektywy 93/13 i przepisu art. 3851 § 1 k.c.

Art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nakazuje w krajowym porządku prawnym poszukiwać skutków uznania, że klauzule określające essentialia negotii stanowią niedozwolone postanowienia umowne. W ocenie Sądu podstawę prawną stanowi w tym przypadku art. 58 k.c., przewidujący sankcję nieważności. Nie zaistniały zatem ważne postanowienia umowne, które zobowiązywałyby bank do udzielenia kredytu, a powódkę do jego spłaty na warunkach określonych w umowach. Niedozwolone okazało się postanowienie określające konieczny element stosunku prawnego, zatem ze względu na brak minimalnego konsensu umowy musiały zostać w całości uznane za nieskuteczne. Obowiązanie umów po wyłączeniu z nich nieuczciwych warunków jest w takim przypadku niemożliwe. Oznacza to, że takie umowy nie wywołują skutków kontraktowych *ex tunc*. Wobec nieważności umowy kredytu, dla ostatecznego rozliczenia stron zastosowanie znajdują przepisy art. 405 – 410 k.c. regulujące zasady rozliczeń z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia i nienależnego świadczenia.

Mając na uwadze wszystkie dotychczasowe rozważania, zważyć w konsekwencji należało, że zawarta pomiędzy stronami umowy kredytu są w całości nieważne.

Powódka wносиła o ustalenie nieważności drugiej z zawartych z pozwanym Bankiem umów, tj. umowy z dnia 4 lipca 2008 roku (kredyt uzyskany za pomocą pierwszej umowy został w całości spłacony przez powódkę, umowa ta więc wygasła).

W związku z powyższym Sąd w punkcie II wyroku ustalił, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) z dnia 4 lipca 2008 roku, zawarta pomiędzy powódką D. R. , a pozwanym (...) S.A. z siedzibą w W. jest nieważna.

Stwierdzenie nieważności umów prowadzi w konsekwencji do wniosku, że wobec stron aktualizuje się wzajemnie obowiązek kondykcji na podstawie art. 410 § 1 i 2 w związku z art. 405 k.c. Wskazać przy tym należy, iż Sąd w tym składzie podziela stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu wyroku z 11 grudnia 2019 r. (V CSK 382/18), zgodnie z którym przy nieważnej umowie, każdej ze stron przysługuje własne roszczenie o zwrot nienależnie zapłaconych kwot (tzw. teoria dwóch kondykcji), a dopóki strony takich roszczeń nie zgłoszą, to sąd nie może z urzędu ustalać, która strona *per saldo* jest wzbogacona (tzw. teoria salda). Jak bowiem stanowi art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Tak właśnie stało się w okolicznościach niniejszej sprawy.

Sąd wskazuje w tym miejscu, że nie podzielił zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powodów. Przepis art. 120 § 1 k.c. utożsamia początek biegu przedawnienia z dniem, w którym roszczenie stało się wymagalne. Sąd wskazuje, iż podziela w tym miejscu pogląd wyrażony w treści uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 4 lipca 2019 roku, sygn. akt I C 269/19, utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 15 października 2020 roku, sygn. akt XXVII Ca 2083/19, zgodnie z którym zarzut przedawnienia strony pozwanej nie mógł odnieść oczekiwanego skutku, albowiem odnosił się do roszczenia nieistniejącego, tj. roszczenia które w ogóle nie powstało, albowiem opóźnienie w spełnieniu świadczenia nastąpiło dopiero z dniem, w którym dłużnik został skutecznie wezwany do wykonania zobowiązania. Sąd Okręgowy słusznie bowiem zważył w tym miejscu, iż mając na względzie, że zobowiązanie do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia ma charakter bezterminowy (por. uchwałę SN z 6 marca 1991 r., sygn. akt III CZP 2/91), celem wyznaczenia dnia wymagalności świadczenia trzeba odnieść się do art. 455 k.c. Postawienie zobowiązania bezterminowego w stan wymagalności następuje w rezultacie wezwania dłużnika przez wierzyciela do zapłaty, a zatem wezwanie to przekształca dotychczasowe zobowiązanie w terminowe. Przed skierowaniem wezwania do zaspokojenia należności dłużnik nie pozostaje w opóźnieniu, w związku z czym nie sposób uznać, iż doszło do powstania roszczenia. Analogiczna sytuacja zaszła, w ocenie Sądu, w okolicznościach niniejszej sprawy. Zważyć bowiem należy, iż powódka dochodzi od pozwanego Banku zwrotu kwot uiszczonych tytułem nienależnego świadczenia w związku z nieważnością umów kredytu. Przedmiotowe roszczenie bez wątpienia ma charakter bezterminowy (zob. – powołana powyżej

uchwała SN), w związku z tym zważyć w konsekwencji należało, iż zgłoszony zarzut przedawnienia nie zasługiwał na uwzględnienie.

Z tytułu umowy kredytu z dnia 30 listopada 2006 roku nr (...) w okresie od dnia 02 lutego 2007 roku do dnia 10 marca 2010 roku powódka uiściła na rzecz Banku 359.976,78 zł tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych. Sąd uwzględnił więc żądanie powódki w zakresie kwoty 83.976,78 zł stanowiącej różnicę pomiędzy kwotą spłaconych rat, a kwotą wypłaconego powódce kapitału (tj . 276.000 zł).

Z tytułu umowy kredytu z dnia 4 lipca 2008 roku nr (...) powódka w okresie od dnia 02 września 2008 roku do dnia 02 września 2011 roku uiściła kwotę 156.429,71 zł oraz od dnia 3 października 2011 roku do dnia 23 listopada 2020 roku uiściła na rzecz pozwanego kwotę 128.708,58 CHF.

W konsekwencji, mając na uwadze poczynione powyżej rozważania, Sąd w punkcie I wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 83.976,78 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty 43.137,79 zł od dnia 8 września 2017 roku (od dnia następnego od doręczenia pozwanemu odpisu pozwu) oraz od kwoty 35.838,99 zł od dnia 12 sierpnia 2021 roku (tj. od dnia następującego po doręczeniu pozwanemu odpisu pisma zawierającego modyfikację powództwa) do dnia zapłaty. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma bowiem charakter bezterminowy. Zgodnie z regulacją art. 455 k.c., jeśli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. O odsetkach Sąd orzekł zatem na podstawie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c.

Z kolei w pkt III wyroku Sąd zasądziła od pozwanego na rzecz powódki kwotę 156.429,71 zł oraz kwotę 128.708,58 CHF wraz z odsetkami od wskazanych kwot od dnia 19 stycznia 2021 roku (tj. od dnia następującego po doręczeniu pozwanemu odpisu pisma zawierającego modyfikację powództwa) do dnia zapłaty.

Dalej idące żądanie w zakresie odsetek podlegało oddaleniu jako bezzasadne.

W pkt IV sentencji wyroku Sąd ustalił, że pozwany ponosi koszty procesu na podstawie art. 98 k.p.c., przy czym Sąd pozostawił szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.